

Управління інноваціями у сфері інформаційного забезпечення підприємства

Христенко О.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту і логістики
Полтавського національного технічного університету
імені Юрія Кондратюка

Кравченко Р.В.

магістрант
Полтавського національного технічного університету
імені Юрія Кондратюка

Обґрунтовано сутність та значення інформаційного забезпечення в діяльності підприємства. Досліджено систему управління інноваціями у сфері інформаційного забезпечення підприємства. Визначено важливість розроблення та реалізації інформаційної стратегії на підприємстві. Проаналізовано основні етапи розроблення інформаційної стратегії підприємства.

Ключові слова: інновація, інформаційне забезпечення, підприємство, стратегія, управління.

Христенко Е.В., Кравченко Р.В. УПРАВЛЕНИЕ ИННОВАЦИЯМИ В СФЕРЕ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ

Обоснованы сущность и значение информационного обеспечения в деятельности предприятия. Исследована система управления инновациями в сфере информационного обеспечения предприятия. Определена важность разработки и реализации информационной стратегии на предприятии. Проанализированы основные этапы разработки информационной стратегии предприятия.

Ключевые слова: инновация, информационное обеспечение, предприятие, стратегия, управление.

Khrystenko O.V., Kravchenko R.V. INNOVATION MANAGEMENT IN THE CONTEXT OF ENTERPRISE INFORMATION SUPPORT

The essence and significance of information support in the activities of the enterprise is substantiated in the paper. The innovation management system in the field of enterprise information support has been researched by the authors. The importance of the development and implementation of information strategy in the enterprise is determined. The main stages of the development of the information strategy of the enterprise are also analyzed in the paper.

Keywords: innovation, information support, enterprise, strategy, management.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Вибір і практична реалізація ефективного способу управління інформаційними ресурсами та формування єдиного інформаційного простору є передумовами стійкого розвитку підприємства. Досвід вітчизняних та зарубіжних підприємств показує, що одним із найбільш дієвих способів зменшення ступеня невизначеності та динамічності навколишнього інформаційного середовища є ефективне управління інноваціями у сфері інформаційного забезпечення підприємства. В багатьох випадках автоматизація та використання новітніх інформаційних технологій зробили можливим швидкий збір та аналіз великих масивів даних. Інформація,

яка є достовірною, своєчасною, достатньо деталізованою та зрозумілою, може значно поліпшити прозорість сучасного зовнішнього інформаційного середовища. Саме тому дослідження процесу управління інноваціями у сфері інформаційного забезпечення вітчизняних підприємств є найважливішою проблемою, що вимагає першочергового вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок в обґрунтування загальних засад інформаційного забезпечення підприємства зробили такі науковці, як: Т.Л. Бірюкова [1], К.С. Комарова [2], С.П. Кульчицький [3], К.А. Нордстрем [4], О.М. Охоба [5], Т.В. Писаренко [6], В.Л. Плескач [7], В.І. Пожуєв [8], М.В. Тимоць [9] та ін.

Так, відомі норвезькі вчені К'єлл А. Нордстрем і Й. Ріддерстрале стверджують, що «проблема більшості організацій не в тому, що вони мало знають, а в тому, що вони не знають, що саме вони знають. Знання розкидані по всій організації, і нікому не відомо, скільки їх, як і куди вони переміщуються, де вони зберігаються й який насправді інтелектуальний потенціал компанії» [4, с. 165]. Незважаючи на наявність значної кількості наукових праць, присвячених проблемі інформаційного забезпечення підприємства, питання управління інноваціями у сфері інформаційного забезпечення підприємства досліджено недостатньо. Все вищезазначене зумовлює актуальність вибраної теми дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження особливостей управління інноваціями у сфері інформаційного забезпечення підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі розвитку суспільства інформація виходить на одне з провідних місць за своєю значимістю. Вона пронизує всі сфери нашого життя, оскільки саме вона є формою зв'язку між об'єктом, що передає повідомлення, і тим, який прийматиме його.

Ефективність процесу управління будь-яким підприємством значно підвищується за умови грамотно розробленого інформаційного забезпечення. Це пов'язано насамперед із тим, що інформація виступає джерелом здійснення основних управлінських функцій: планування, організації, мотивації та контролю.

Водночас будь-які системи управління в сучасних умовах господарювання повинні відповідати таким рисам, як гнучкість, мобільність, здатність до своєчасної адаптації до змін зовнішнього середовища і, відповідно, можливість швидкої й комплексної перебудови для ефективної реалізації перспективних завдань. Стан та перспективи розвитку підприємства у цілому, а також можливості підвищення рівня ефективності окремих його складників залежать насамперед від життєздатності та ефективності сформованих систем управління на підприємстві.

Слід відзначити, що інновації торкаються всіх сфер людської діяльності та впливають на господарський процес підприємства, тому ними необхідно і можливо управляти. Управління інноваціями у сфері інформаційного забезпечення є досить важливим завданням керівництва підприємства, оскільки, як зазначено раніше, характерними його особливис-

тями є динамічність та постійний розвиток інформаційних технологій та систем.

Загалом управління інноваціями у сфері інформаційного забезпечення підприємства є одним із напрямів стратегічного управління, головна увага якого зосереджена на розробленні інформаційної стратегії та засобів її реалізації [7].

На рис. 1 схематично зображено систему управління інноваціями у сфері інформаційного забезпечення підприємства.

У результаті впливу середовища функціонування перед підприємством постає завдання своєчасного розроблення нових, більш перспективних ідей, упровадження цих інновацій та їх повну адаптацію до функціональних процесів даного підприємства. Середовище функціонування підприємства чинить значний вплив на діяльність підприємства та його фінансові й економічні результати, тому на підприємствах важливо проводити моніторинг середовища свого функціонування.

Функціональна підсистема є серцем системи управління інноваціями у сфері інформаційного забезпечення підприємства. Ця підсистема несе відповідальність за визначення економічних, соціально-психологічних чинників, що впливають на функціонування інформаційного забезпечення підприємства, а також вибір найефективніших методів управління цим процесом.

Організаційна підсистема посідає важливе місце в реалізації всієї системи управління інноваціями у сфері інформаційного забезпечення підприємства. Вона відповідає за побудову на підприємстві структур організаційної діяльності, а також за технічну, фінансову та іншу підтримку забезпечення ефективного управління цим процесом [5].

Підсистема стимулювання інновацій забезпечує необхідний рівень стимулювання працівників для подальшого досягнення цілей, завдань та існуючих планів розвитку інформаційного забезпечення підприємства.

Розглядаючи систему управління інноваціями у сфері інформаційного забезпечення підприємства, необхідно зазначити, що цій системі слід приділяти особливу увагу. Це пов'язано передусім із тим фактом, що розвиток зазначеного середовища здійснюється у світі досить стрімко.

Під час проведеного дослідження було проаналізовано діяльність деяких малих підприємств будівельної галузі та встановлено, що на сучасному етапі склалася невідповідність між поточним інформаційним забезпе-

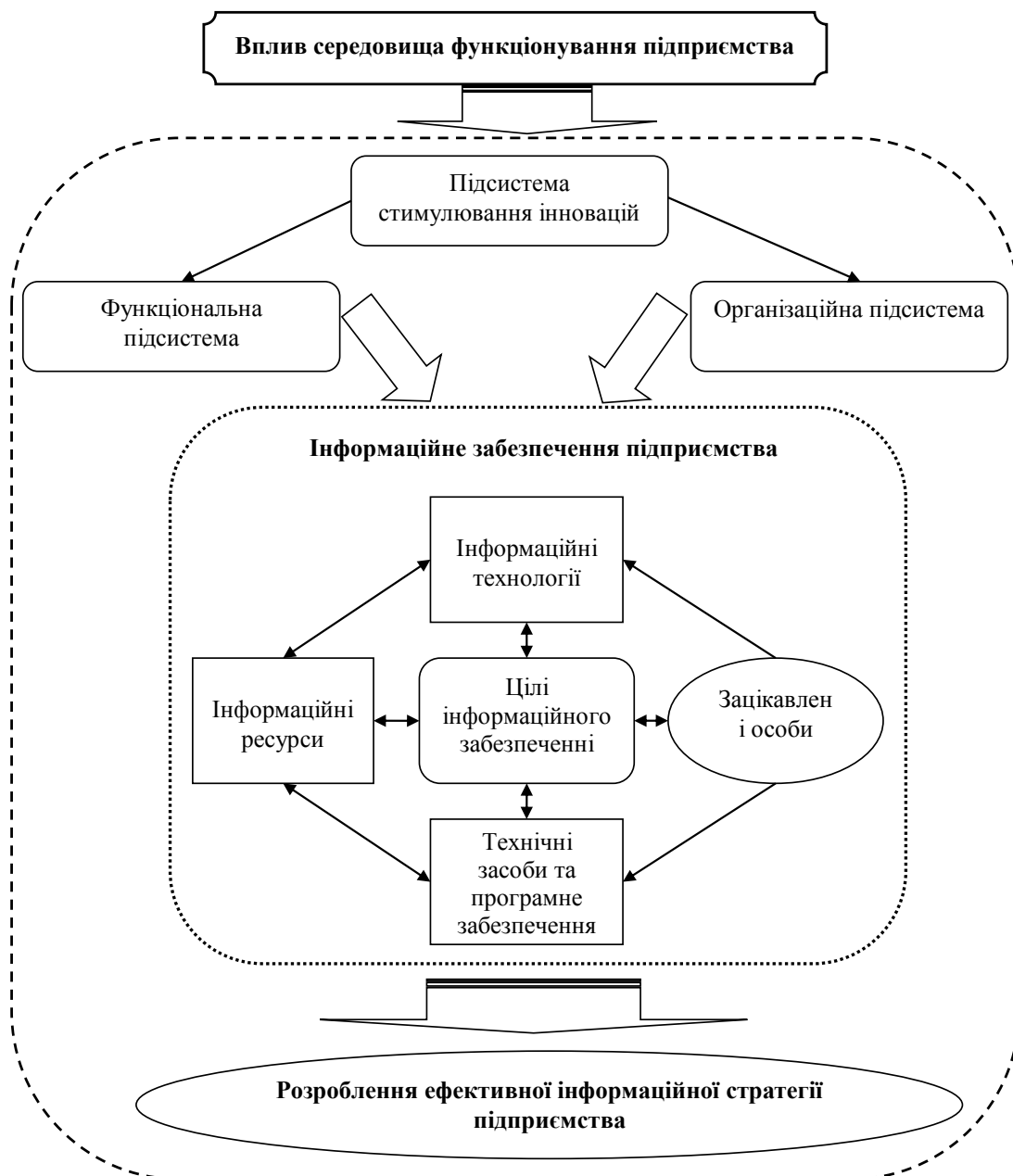

Рис. 1. Система управління інноваціями у сфері інформаційного забезпечення підприємства

ченням підприємств та сучасними вимогами до нього. На досліджуваних підприємствах інформаційне забезпечення досить слабе, характеризується високим рівнем паперового документообігу, наявністю застарілого програмного забезпечення та довготривалим рухом інформації від низової ланки управління до вищої й у зворотному напрямі. Такий рівень інформаційного забезпечення управління негативно позначається на продуктивності праці в організаційних підрозділах підприємства, створює несприятливі умови для ефективної роботи персоналу. Щоб вирішити цю проблему, дедалі ширшого застосування

набуває впровадження інформаційної стратегії. Вибір та впровадження інформаційної стратегії дає змогу автоматизувати та впорядкувати інформаційне забезпечення підприємства, оптимізувати інформаційні потоки та розвантажити персонал підприємства від одноманітної рутинної роботи.

Таким чином, виникла необхідність у впровадженні інформаційної стратегії в діяльність малих підприємств будівельної галузі. Це допоможе підприємствам перейти на значно вищий рівень інформатизації. Позитивний ефект від цього буде спостерігатися у прийнятті більш виважених управлінських рішень,

швидкому реагуванні на зміни в зовнішньому середовищі тощо, адже в сучасних умовах інформація пронизує весь управлінський процес будь-якого підприємства, тому високий рівень інформаційного забезпечення може стати головним чинником успіху підприємства в гострій конкурентній боротьбі.

Виявлено необхідність розроблення інформаційної стратегії, яка сприятиме підвищенню рівня інформатизації підприємства. Підприємство повинно мати чітку інформаційну стратегію, розроблення якої включає сім етапів (рис. 2).

Розглянемо реалізацію пропонованих етапів розроблення інформаційної стратегії на підприємстві.

На першому етапі варто визначити цілі та місію інформаційної стратегії підприємства.

Необхідно враховувати, що вони мають бути досяжними та конкретними. За допомогою цілей визначається бажаний стан інформаційного забезпечення підприємства.

Основна місія впровадження інформаційної стратегії на підприємстві полягає у підвищенні рівня інформаційного забезпечення його вищого менеджменту, що забезпечить прийняття більш ефективних та обґрунтованих управлінських рішень.

При цьому цілями впровадження інформаційної стратегії на підприємстві мають стати:

зменшення рівня рутинних операцій, що стосуються документообігу та інформаційного забезпечення;

пришвидшення процесів отримання, обробки, аналізу та передачі інформації;

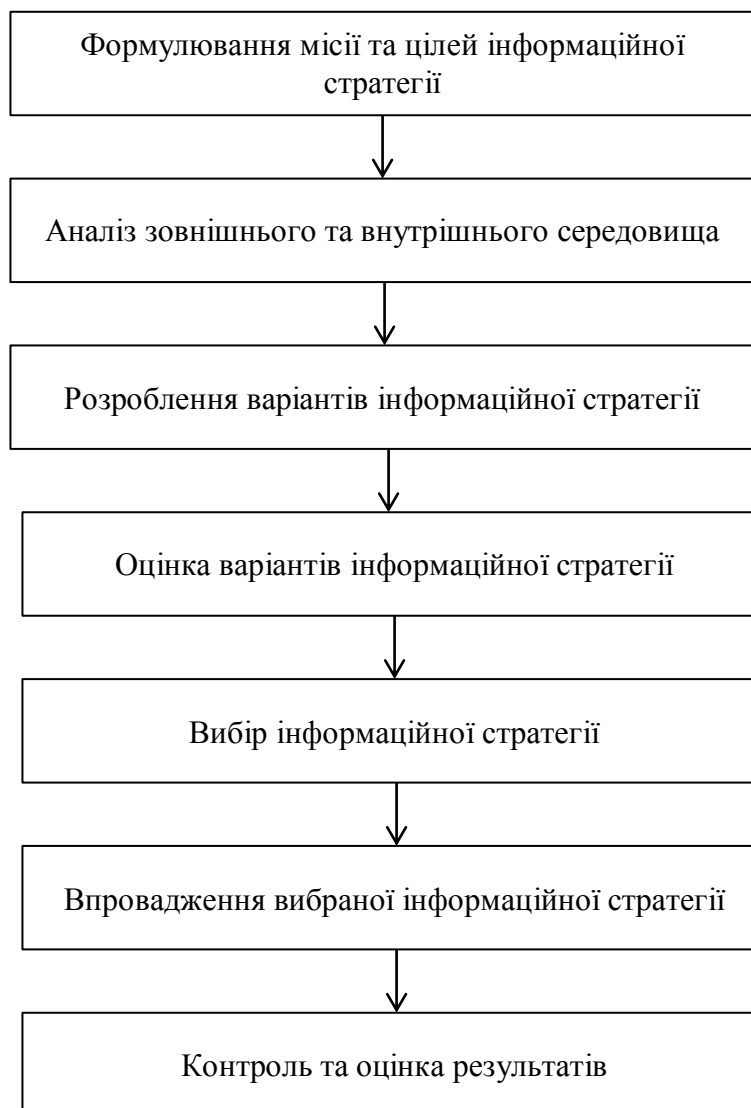

Рис. 2. Етапи розроблення та впровадження інформаційної стратегії підприємства

Джерело: розроблено на основі власних досліджень

зростання рівня підготовки у власних співробітників щодо використання інформації; підвищення рівня інформатизації підприємства.

На другому етапі проводиться аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища. Аналіз зовнішнього середовища передбачає вивчення ситуації на ринку, основних економічних та політичних змін у країні, постачальників інформаційних послуг, наявних інформаційних технологій, розвитку науки та техніки, доступності технологій, а також можливість фінансування. Також аналіз зовнішнього середовища може бути доповнений іншими складниками. Все залежить від цілей та достатності отриманої з даного аналізу інформації для прийняття відповідних рішень.

Аналіз внутрішнього середовища полягає у дослідженні безпосередньо підприємства. Він включає аналіз рівня забезпеченості ресурсами; інформаційних технологій та програмного забезпечення; персоналу, управлінської і виробничої структури; визначення рівня конкурентоспроможності підприємства у цілому та ін.

На даному етапі у світі широкого поширення набуло використання SWOT-аналізу. Його застосування дасть змогу визначити загрози та можливості, які існують у зовнішньому середовищі, а також сильні та слабкі сторони підприємства.

Загалом цей етап дає змогу визначити спроможність підприємства до впровадження інформаційної стратегії, тому досить важливо на даному етапі провести максимально критичний аналіз підприємства. Якщо розглядати досвід зарубіжних підприємств, то вони досить часто користуються послугами консалтингових організацій. Вони проводять аналіз підприємства та зовнішнього середовища і їх результати надаються керівництву у формі звіту.

Вважаємо, що на сучасному етапі розвитку вітчизняні підприємства можуть самостійно проводити аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища, після чого дослідити спроможність підприємства до впровадження інформаційної стратегії.

На третьому етапі відбувається безпосередньо розроблення можливих варіантів інформаційної стратегії. Також на цьому етапі визначаються всі можливі ризики, що пов'язані з альтернативними інформаційними стратегіями. Важливо визначити всі наявні інформаційні стратегії, які можна вибрати для досягнення поставлених цілей та місії. Важ-

ливо пам'ятати, що на цьому етапі необхідно лише перерахувати всі можливі варіанти, а не оцінювати їх.

Як показує сучасна практика, для вітчизняних підприємств можливий вибір однієї з таких інформаційних стратегій:

- інформаційна стратегія сприйняття;
- проактивна інформаційна стратегія;
- інформаційна стратегія спостереження;
- інформаційна стратегія цілеспрямованого пошуку.

На четвертому етапі необхідно оцінити кожен з варіантів інформаційної стратегії підприємства. Переваги й недоліки кожного варіанта стають очевидними тоді, коли вони порівнюються між собою. Саме тоді можна побачити та вибрати ту стратегію, яка максимально відповідатиме вимогам та потребам самого підприємства. Для вибору однієї зі стратегій необхідно надати їх характеристику.

Інформаційна стратегія сприйняття використовується у тих умовах, коли зовнішнє середовище підприємства є невизначеним, тому його неможливо порівняти та визначити обмеження й шляхи розвитку підприємства.

Проактивна інформаційна стратегія є придатною до впровадження у тих умовах, коли також зовнішнє середовище є невизначеним. Але водночас підприємство має змогу активно втручатися в його зміни.

Інформаційна стратегія спостереження вибирається тоді, коли зовнішнє середовище підприємства є визначеним та можливим для проведення його аналізу. Разом із тим підприємство має можливість лише адаптуватися до умов зовнішнього середовища, оскільки не має змоги активно втручатися в його процеси.

Інформаційна стратегія цілеспрямованого пошуку впроваджується тоді, коли зовнішнє середовище є визначеним і підприємство активно втручається в нього. Проте для вибору такої інформаційної стратегії підприємство повинне мати у своєму розпорядженні відокремлений структурний підрозділ, який займається інформаційною роботою.

На п'ятому етапі вибирається найбільш оптимальна інформаційна стратегія підприємства. Цей етап розроблення інформаційної стратегії є вирішальним, оскільки робиться вибір найкращої стратегії з усіх перелічених і оцінених.

Процес вибору інформаційної стратегії завершується на попередньому етапі, проте якщо вибраний варіант не реалізувати належним чином, то він може виявитися невдалим. Отже, шостий етап полягає у впровадженні

вибраної інформаційної стратегії в діяльність підприємства. Реалізація вибраної інформаційної стратегії розпочинається з інформування трудового колективу про вибрану стратегію. Також важливо визначити відповідальних за реалізацію вибраної інформаційної стратегії.

Слід зазначити, що впровадження вибраної інформаційної стратегії на підприємстві повинне супроводжуватися такими заходами:

встановлення календарних строків реалізації основних заходів;

інструктаж трудового колективу щодо нової інформаційної стратегії та його роль в її реалізації;

матеріально-технічне забезпечення процесу впровадження інформаційної стратегії;
координація дій виконавців;
коригування за потреби інформаційної стратегії;

підтримка інформаційної стратегії;
мотивація діяльності виконавців;
облік і контроль виконання.

Проте впровадженням вибраної інформаційної стратегії не завершується даний процес. Для успішного втілення у діяльність підприємства інформаційної стратегії необхідний чітко поставлений контроль, що забезпечується налагодженням зворотного зв'язку. Це дасть змогу своєчасно отримувати інформацію для

Таблиця 1

Характеристика основних етапів розроблення та впровадження інформаційної стратегії підприємства

Етап	Результат	Відповідальний
Формулювання місії та цілей інформаційної стратегії	Місія – підвищення рівня інформаційного забезпечення вищого менеджменту підприємства, що забезпечить прийняття більш ефективних та обґрунтованих управлінських рішень. Цілі: зменшення рівня рутинних операцій, що стосуються документообігу та інформаційного забезпечення; пришвидшення процесів отримання, обробки, аналізу та передачі інформації; зростання рівня підготовки у власних співробітників щодо використання інформації; підвищення рівня інформатизації підприємства.	Вище керівництво підприємства
Аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища	Застосування методів стратегічного аналізу, таких як PEST-аналіз, SWOT-аналіз та ін.	Робоча група
Розроблення варіантів інформаційної стратегії	Як альтернативні варіанти стратегії запропоновано: інформаційну стратегію сприйняття; проактивну інформаційну стратегію; інформаційну стратегію спостереження; інформаційну стратегію цілеспрямованого пошуку.	Робоча група
Оцінка варіантів інформаційної стратегії	Проведення оцінювання всіх можливих варіантів інформаційних стратегій. Визначення переваг та недоліків, а також умов застосування кожної з них.	Робоча група, головний бухгалтер
Вибір інформаційної стратегії	За допомогою критичної оцінки всіх інформаційних стратегій вибір найбільш придатної для впровадження.	Директор, заступники директора, юрист, робоча група
Впровадження вибраної інформаційної стратегії	Для ефективного впровадження вибраної інформаційної стратегії здійснення інформування працівників на колективних зборах. Розроблення заходів на її втілення, а також ресурсне забезпечення.	Працівники підприємства
Контроль та оцінка результатів	Використання попереднього, поточного та кінцевого контролю над результатами реалізації інформаційної стратегії. Визначення економічної ефективності, тобто співставлення витрат до отриманого прибутку.	Керівники структурних підрозділів.

коригування процесу впровадження інформаційної стратегії, за потреби вносити зміни.

Досить важливо, щоб реалізація вибраної інформаційної стратегії пройшла досить успішно. Кінцевим результатом інформаційної стратегії стане підвищення рівня інформатизації підприємства, що вплине на ефективність прийнятих рішень, а відповідно, й на рівень прибутковості. Впровадження інформаційної стратегії стає новою парадигмою сучасного бізнесу та конкурентної боротьби між підприємствами.

У табл. 1 наведено характеристику основних етапів розроблення інформаційної стратегії підприємства.

Насамкінець зазначимо, що ефективна реалізація інформаційної стратегії на підприємстві забезпечить:

вищому менеджменту – чітке розуміння суті, мети та змісту роботи з реалізації інформаційної стратегії підприємства;

персоналу – чітке розуміння цілей підприємства з погляду його інформаційної роботи та способів їх досягнення;

визначення для всього підприємства пріоритетів та основних напрямів майбутньої діяльності, а саме нових можливостей та загроз; здійснення більш детального стратегічного планування; прийняття ефективних інвестиційних рішень тощо.

Висновки з цього дослідження. Таким чином, формування системи управління інноваціями у сфері інформаційного забезпечення підприємства є невід'ємною умовою успішного його функціонування. Завдяки своєчасному впровадженню новітніх інформаційних технологій та систем керівництво підприємства може вдосконалювати інформаційний, методичний та технологічний складники системи управління на всіх рівнях.

Водночас ефективно управління інноваціями у сфері інформаційного забезпечення підприємства забезпечує можливість:

більш ефективно здійснювати отримання, облік, зберігання і обробку інформації;

розвантажити управлінський персонал підприємства від рутинної роботи зі збору, обліку, зберігання й обробки інформації;

отримання керівництвом підприємства якісної та своєчасної інформації;

своєчасно та якісно вести аналіз і прогнозування діяльності підприємства;

швидко та якісно приймати управлінські рішення в усіх питаннях управління підприємством тощо.

Встановлено, що для ефективного управління інноваціями у сфері інформаційного забезпечення підприємства одним із найголовніших завдань керівництва є розроблення та реалізація інформаційної стратегії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бірюкова Т.Л. Ресурси та технології інформаційного менеджменту: навч. посіб. Одеса: Сімекс-прінт, 2012. 252 с.
2. Комаров К.С. Інформатизація підприємств малого бізнесу в Україні. Київ: НТУУ «КПІ», 2010. 290 с.
3. Кулицький С.П. Основи організації інформаційної діяльності у сфері управління: навч. посіб. Київ: МАУП, 2002. 224 с.
4. Нордстрем К.А., Риддерстрале Й. Бизнес в стиле фанк. Стокгольмская школа экономики. 2003. № 4. С. 77–84.
5. Охоба О.М. Інформаційні технології в управлінні інвестиційними проектами. Актуальні проблеми економіки. 2004. № 9. С. 115–117.
6. Інформаційне забезпечення інноваційного розвитку: світовий та вітчизняний досвід: монографія / Т.В. Писаренко, Т.К. Кваша, Н.В. Березняк, О.В. Прудка. К.: УкрІНТЕІ, 2015. 239 с.
7. Плескач В.Л. Інформаційні системи і технології на підприємствах: підручник. Київ: Знання, 2011. 718 с.
8. Пожуєв В.І. Осмислення місця і ролі інформації у сучасному суспільстві. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2010. Вип. 42. С. 4–13.
9. Тимоць М.В. Інституційне забезпечення інноваційного процесу збереження та поліпшення земельних ресурсів. Науково-інформаційний вісник. Економіка. 2011. № 3. С. 195–199.

REFERENCES:

1. Biriukova T. L. (2012) Resursy ta tekhnolohii informatsiinoho menedzhmentu [Resources and Technology Management Information]. Odessa: Simieks-print. (in Ukrainian)
2. Komarov K. S. (2010) Informatyzatsiia pidpriemstv maloho biznesu v Ukraini [Informatization of the small business partnership in Ukraine]. Kyiv: NTUU «KPI». (in Ukrainian)

3. Kulytskyi S. P. (2002) *Osnovy orhanizatsii informatsiinoi diialnosti u sferi upravlinnia* [Establish the Organizational Informatics in the Field]. Kyiv: MAUP. (in Ukrainian)
4. Nordstrem K. A. (2003) *Byznes v style fank* [Funky business]. *Stokholmskaia shkola ekonomyky*, no. 4, pp. 77-84.
5. Okhoba O. M. (2004) *Informatsiini tekhnolohii v upravlinni investytsiinymy proektamy* [Information technology in the management of investment projects]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 9, pp. 115-117.
6. Pysarenko T. V. (2015) *Informatsiine zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku: svitovyi ta vitchyzniani dosvid* [Information support for innovation development: world and national experience]. K.: UkrINTEI, 2015. (in Ukrainian)
7. Pleskach V. L. (2011) *Informatsiini systemy i tekhnolohii na pidpriemstvakh: pidruchnyk* [Information systems and technologies at the enterprises]. Kyiv: Znannia, 2011. (in Ukrainian)
8. Pozhuiev V. I. (2010) *Osmyslennia mistsia i roli informatsii u suchasnomu suspilstvi* [Understanding the place and role of information in modern society]. *Humanitarnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii*, no. 42, pp. 4-13.
9. Tymots M. V. (2011) *Instytutsiine zabezpechennia innovatsiinoho protsesu zberezhenia ta polipshennia zemelnykh resursiv* [Institutional provision of the innovative process of conservation and improvement of land resources]. *Naukovo-informatsiinyi visnyk. Ekonomika*, no 3, pp. 195-199.